

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 25 czerwca 2014 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi oddalił wniosek Skarbu Państwa – Naczelnika Urzędu Skarbowego Ł. o wpis hipoteki przymusowej w wysokości 136.731,64 złotych w dziale IV księgi wieczystej Kw nr (...), na podstawie zarządzenia zabezpieczenia z dnia 23 kwietnia 2013 roku, Nr ZB/SM/ (...) i decyzji Naczelnika Urzędu Skarbowego Ł. z dnia 7 kwietnia 2014 roku

W uzasadnieniu postanowienia Sąd pierwszej instancji ustalił, że księga wieczysta (...) prowadzona jest dla nieruchomości położonej w Ł. przy ulicy (...), której użytkownikiem wieczystym i właścicielem budynku jest ART-DOM M.M. (...) Spółka Jawna z siedzibą w Ł.

w upadłości. W dziale III księgi wieczystej figuruje wzmianka o ogłoszeniu upadłości ART-DOM M.M. (...) Spółka Jawna z siedzibą w Ł.

z możliwością zawarcia układu wpisana na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi Sądu Gospodarczego XIV Wydziału Gospodarczego dla spraw Upadłościowych i Naprawczych z dnia 20 marca 2014 roku (sygn. akt XIV GU 179/13). Sąd Rejonowy ustalił, że

w dniu 23 kwietnia 2014 roku Naczelnik Urzędu Skarbowego Ł. wydał zarządzenie zabezpieczenia należności podatkowych z tytułu podatku od towarów i usług za miesiąc grudzień 2011 roku na podstawie decyzji

z dnia 7 kwietnia 2014 roku. W zarządzeniu zabezpieczenia Naczelnik Urzędu Skarbowego Ł. jako okoliczność świadcząca o możliwości utrudnienia lub udaremnienia egzekucji wskazał ogłoszenie w dniu 20 marca 2014 roku upadłości ART-DOM M.M. (...) Spółka Jawna z siedzibą

w Ł. z możliwością zawarcia układu.

Sąd Rejonowy oddalił wniosek Skarbu Państwa – Naczelnika Urzędu Skarbowego Ł. o wpis hipoteki przymusowej powołując treść

art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 roku Prawo upadłościowe

i naprawcze (jedn. tekst Dz. U. 2012, Nr 1112 ze zm., dalej jako „u.p.u.n.”). Celem regulacji jest niedopuszczenie do pomniejszenia majątku upadłego

w następstwie działań podejmowanych bezpośrednio przed ogłoszeniem upadłości. Sąd pierwszej instancji podniósł, że z zarządzenia zabezpieczenia z dnia 23 kwietnia 2014 roku Naczelnika Urzędu Skarbowego Ł. wynika, że hipoteka przymusowa ma zabezpieczać należność z tytułu podatku od towarów i usług za miesiąc grudzień 2011 roku. Wobec tego, należało stwierdzić, że wierzytelność wnioskodawcy powstała przed ogłoszeniem upadłości i w przedmiotowej sprawie nie zachodzi wyjątek określony w art. 81 ust. 2 u.p.u.n. (postanowienie: k. 57 – 58odw.).

Wnioskodawca w apelacji od opisanego postanowienia Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi zaskarżył go w całości, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Skarżący zarzucił w apelacji naruszenie prawa materialnego, tj. art. 81 ust. 2 u.p.u.n. poprzez przyjęcie tezy, iż w ocenie Sądu pierwszej instancji wierzytelność wnioskodawcy powstała przed ogłoszeniem upadłości, a tym samym nie zachodzi wyjątek określony w art. 81 ust. 2 u.p.u.n.; art. 33 § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej, poprzez uniemożliwienie wnioskodawcy zastosowania wobec uczestnika zabezpieczenia hipotecznego w trybie wskazanego przepisu przed wydaniem decyzji określającej należne zobowiązanie podatkowe uczestnika za grudzień 2011 roku z tytułu podatku VAT.

W uzasadnieniu apelacji wskazano, że Sąd Rejonowy trafnie podkreślił, że zgodnie z art. 68 ust. 1 u.k.w.h. hipoteką przymusową można zabezpieczyć jedynie wierzytelność pieniężną. Ponadto, zasadnie Sąd pierwszej instancji powołał art. 81 ust. 1 u.p.u.n. Skarżący wskazał, że okolicznością bezsporną jest także to, że w dniu 20 marca 2014 roku nastąpiło ogłoszenie upadłości uczestnika z możliwością zawarcia układu. Jako okoliczność sporną, skarżący wskazał rozumienie pojęcia wierzytelność oraz moment jej powstania. Skarżący podniósł, że wierzytelność jako pojęcie cywilistyczne nie jest synonimem pojęcia zobowiązania podatkowego ani obowiązku podatkowego, lecz jest pojęciem

szerszym, przy czym powołano na tę okoliczność pogląd wyrażony przez NSA w wyroku z dnia 22 listopada 2012 roku ((...) 919/11). Skarżący przywołał także treść art. 4 i 5 Ordynacji podatkowej oraz art. 19 ust. 1 i art. 99 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług (jedn. tekst Dz. U. z 2011, Nr 177, poz. 1054 ze zm.). Skarżący wskazał, że zobowiązanie podatkowe

z tytułu transakcji kupna-sprzedaży realizowanych przez uczestnika

w grudniu 2011 roku powstało w grudniu 2011 roku, a wynikający z niego obowiązek podatkowy w postaci zapłaty należnego podatku VAT powinien być zrealizowany w maksymalnym terminie do dnia 25 stycznia 2012 roku. Uczestnik w dniu 25 stycznia 2012 roku wpłacił kwotę 223.370,00 złotych jako należny podatek VAT za okres grudnia 2011 roku, następnie skorygował tę kwotę do kwoty 217.152,00 złotych. W wyniku postępowania kontrolnego, podatek VAT wykazany przez uczestnika za grudzień 2011 roku okazał się podatkiem błędnie wyliczonym, tj. znacznie zaniżonym. Zobowiązanie

to wyniosło bowiem kwotę 503.088,00 złotych, ustaloną w nieostatecznej decyzji Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w Ł. z dnia 26 maja 2014 roku. Uczestnik wniósł od powyższej decyzji odwołanie i kwota wskazana w zaskarżonej decyzji nie może być egzekwowana. W związku z powyższym, skarżący podniósł, że kwota 503.088,00 złotych stanie się wierzytelnością

w rozumieniu art. 81 ust. 2 u.p.u.n. dopiero wówczas, gdy decyzja Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w Ł. z dnia 26 maja 2014 roku będzie podlegać egzekucji administracyjnej, gdyż dopiero od tego momentu wierzytelność będzie skorelowana z długiem. Obecnie kwota ta nie jest wierzytelnością, lecz zobowiązaniem podatkowym, pomimo, iż dotyczy rozliczenia podatku VAT za grudzień 2011 roku. Dodatkowo, skarżący podniósł, że rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji naruszyło ważne uprawnienie organu podatkowego wynikające z art. 33 Ordynacji podatkowej, polegające na możliwości zabezpieczenia wykonania zobowiązania podatkowego w toku postępowania kontrolnego (apelacja: k. 62 – 67).

Uczestnik postępowania w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie w całości oraz przyznanie kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazano, że skoro hipoteką miało być zabezpieczenie zobowiązanie podatkowe uczestnika z tytułu podatku VAT należnego za grudzień 2011 roku, to okoliczność, iż jego wysokość została określona decyzją z dnia 26 maja 2014 roku, a zatem po dacie ogłoszenia upadłości, nie ma żadnego znaczenia dla sprawy i oznacza, że tym bardziej w stosunku do takiego zobowiązania powstałego przed upadłością znajduje zastosowanie art. 81 ust. 2 u.p.u.n. Ponadto, wnioskodawca w trybie art. 236 u.p.u.n. będzie mógł zgłosić swoją wierzytelność do masy upadłości. Odmienne stanowisko, od przyjętego przez Sąd pierwszej instancji, oznaczałoby niezasadne uprzywilejowanie wnioskodawcy wobec innych wierzycieli (odpowiedź na apelację: k. 96 – 97).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelację jako bezzasadną należało oddalić.

Sąd pierwszej instancji przeprowadził prawidłowo postępowanie dowodowe, na podstawie którego dokonał istotnych do rozstrzygnięcia sprawy ustaleń. Ustalenia te Sąd Okręgowy w Łodzi uznaje za prawidłowe i przyjmuje za własne. Należy bowiem przywołać utrwalone stanowisko Sądu Najwyższego, zgodnie z którym w postępowaniu apelacyjnym nie wymaga się dokonywania ustaleń na podstawie dowodów przeprowadzonych we własnym zakresie oraz ich samodzielnej oceny, jeżeli sąd odwoławczy nie dostrzeże potrzeby ponowienia dowodów dopuszczonych w postępowaniu pierwszoinstancyjnym oraz podziela ocenę ich wiarygodności wyrażoną przez sąd pierwszej instancji. Wówczas wystarczająca jest aprobata dla stanowiska przedstawionego w orzeczeniu sądu pierwszej instancji (zob. m.in. postanowienie SN z dnia 22 lipca 2010 r., sygn. I CSK 313/09, niepubl.; wyrok SN z dnia 16 lutego 2005 r., sygn. IV CK 526/04, niepubl.; wyrok SN z dnia 20 maja 2004 r., sygn. II CK 353/03, niepubl.). Sąd Okręgowy w Łodzi podziela przedstawiony pogląd.

Jako bezzasadny należało ocenić zarzut naruszenia art. 81 ust. 2 u.p.u.n. poprzez przyjęcie, że wierzytelność wnioskodawcy powstała przed ogłoszeniem upadłości, a tym samym nie zachodzi wyjątek określony we wskazanym przepisie.

Zgodnie z art. 81 ust. 1 u.p.u.n., po ogłoszeniu upadłości nie można obciążyć składników masy upadłości hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską w celu zabezpieczenia wierzytelności powstałej przed ogłoszeniem upadłości. Wyjątek od powyższej zasady wprowadza ust. 2 przepisu, zgodnie z którym przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli wniosek o wpis hipoteki został złożony w sądzie co najmniej na sześć miesięcy przed dniem złożenia wniosku

o ogłoszenie upadłości, przy czym jako wyjątek, nie może być poddawany wykładni rozszerzającej. Z przedstawionej regulacji wynika, że w prawie upadłościowym i naprawczym zasadą jest, że po ogłoszeniu upadłości składniki majątku upadłego mają służyć zaspokojeniu wierzycieli upadłościowych. Natomiast ustawodawca zabezpiecza interesy wierzycieli upadłego poprzez generalny zakaz obciążania masy upadłości prawami zastawniczymi.

W pierwszej kolejności należy podnieść, że Sąd Rejonowy nie naruszył art. 81 ust. 2 u.p.u.n. W rozpoznawanej sprawie wniosek o wpis hipoteki został złożony w dniu 5 maja 2014 roku (Nr Dz. Kw 19595/14), natomiast upadłość uczestnika z możliwością zawarcia układu ogłoszono mocą postanowienia Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi Sądu Gospodarczego XIV Wydziału Gospodarczego dla spraw Upadłościowych i Naprawczych z dnia 20 marca 2014 roku, sygn. akt XIV GU 179/13, (postanowienie: k. 34). Postanowienie to jest prawomocne od dnia 28 marca 2014 roku. Wobec tego, samo złożenie wniosku o wpis hipoteki nastąpiło już po ogłoszeniu upadłości, a tym samym po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości. Z uwagi na powyższe, przepis art. 81 ust. 2 u.p.u.n. w ogóle nie znajduje zastosowania w niniejszej sprawie.

Skarżący podniósł jako sporne rozumienie pojęcia wierzytelność oraz moment jej powstania w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy. Skarżący wskazał, że wierzytelność jako pojęcie cywilistyczne nie jest synonimem pojęcia zobowiązania podatkowego ani obowiązku podatkowego, lecz jest pojęciem szerszym.

Sąd pierwszej instancji prawidłowo przyjął, że pod pojęciem „wierzytelność pieniężna” w rozumieniu art. 68 ust. 1 u.k.w.h., a tym samym art. 81 ust. 1 u.p.u.n., mieści się roszczenie wierzyciela o spełnienie świadczenia pieniężnego, czyli o zapłatę. Roszczeniu temu odpowiada obowiązek konkretnego świadczenia po stronie dłużnika. Stanowisko to potwierdza powołany przez skarżącego w apelacji wyrok NSA z dnia

22 listopada 2012 roku ((...) 919/11, LEX nr 1291690), w którym przyjęto, że skoro ustawa Prawo upadłościowe i naprawcze nie definiuje wierzytelności, także w odniesieniu do wierzyciela, jakim jest organ podatkowy, uznać należy, że na potrzeby tej ustawy, o wierzytelności można mówić wówczas, gdy dłużnik (podatnik) ma obowiązek spełnienia świadczenia (zapłaty podatku czy zaliczki na podatek), a wierzyciel może się domagać wykonania tego obowiązku. Taka sytuacja powstaje dopiero

w terminie płatności. Do tej daty, mimo istnienia zobowiązania podatkowego, podatnik może, ale nie musi zapłacić podatku, a organ nie może domagać się zapłaty podatku oraz egzekwować podatku w drodze egzekucji administracyjnej. Zobowiązanie podatkowe, chociaż istniejące, nie jest bowiem wymagalne.

Sąd Okręgowy podziela przedstawione stanowisko. W rozpoznawanej sprawie, jak podniósł sam skarżący, zobowiązanie podatkowe z tytułu transakcji kupna-sprzedaży realizowanych przez uczestnika w grudniu 2011 roku powstało w grudniu 2011 roku, a wynikający z niego obowiązek podatkowy w postaci zapłaty należnego podatku VAT powinien być zrealizowany w maksymalnym terminie do dnia 25 stycznia 2012 roku. Tym samym, nie budzi wątpliwości, że wierzytelność pieniężna z tytułu zobowiązania podatkowego uczestnika postępowania powstała przed dniem ogłoszenia jego upadłości, tj. przed dniem 20 marca 2014 roku. Należy podkreślić, że dla powyższej oceny prawnej nie ma znaczenia okoliczność, iż w postępowaniu podatkowym kontrolnym, podatek VAT wykazany przez uczestnika za grudzień 2011 roku okazał się podatkiem błędnie wyliczonym, a prawidłową należność ustalono na inną kwotę, mocą decyzji Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w Ł. z dnia 26 maja 2014 roku (decyzja:

k. 73- 81), a następnie zaskarżoną przez uczestnika.

Należy podnieść, że hipoteka przymusowa i zastaw skarbowy, zabezpieczające należności publicznoprawne (podatki oraz należności

z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne), powstają przez wpis do księgi wieczystej lub rejestru zastawów skarbowych (art. 35 § 1 i art. 42 § 1 Ordynacji podatkowej), dokonywany na podstawie decyzji i innych dokumentów określonych w przepisach art. 35 § 2 i art. 44 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej oraz art. 26 ust. 2 i 3 i art. 27 ust. 1-3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Jak słusznie przyjęto w nauce i orzecznictwie, decyzje te i dokumenty nie muszą zawierać wzmianki o „ustanowieniu” hipoteki lub zastawu, natomiast konieczną, a jednocześnie wystarczającą podstawą do dokonania wpisu jest decyzja, która w swej treści stwierdza istnienie oraz wysokość wierzytelności przysługującej Skarbowi Państwa, jednostce samorządu terytorialnego albo Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych. Wynika z tego jednak, że przedmiotowe decyzje nie tracą swego znaczenia jako źródło należności publicznoprawnych; nie mogą one tylko - od chwili ogłoszenia upadłości - stanowić podstawy do wpisu hipoteki przymusowej lub zastawu skarbowego zabezpieczających te należności,

i to bez względu na to, czy należności te powstały przed ogłoszeniem upadłości, czy już w trakcie postępowania upadłościowego (tak słusznie

S. G., Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz. Wyd. 9, W. 2013, Nb 2 do art. 81). Mając na uwadze powyższe, Sąd pierwszej instancji nie naruszył art. 33 § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej. W przedstawionym kontekście prawnym należy wskazać, że w niniejszej sprawie w zarządzeniu zabezpieczenia z dnia 23 kwietnia 2014 roku (Nr ZB/SM/(...)) oznaczono kwotę zobowiązania podatkowego w podatku od towarów i usług za miesiąc grudzień 2011 roku w wysokości 503.088,00 złotych. Wobec tego, dokument ten stwierdza istnienie oraz wysokość wierzytelności przysługującej Skarbowi Państwa, jednakże z uwagi na to, że wierzytelność ta powstała przed ogłoszeniem upadłości uczestnika, nie może stanowić podstawy wpisu hipoteki.

Mając na uwadze powyższe, należało uznać, że apelacja jako bezzasadna podlega oddaleniu na podstawie art. 385 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. Należy wskazać, że w niniejszej sprawie nie zachodzi żaden wyjątek z art. 520 § 2 i 3 k.p.c. Sąd Okręgowy podziela również stanowisko wyrażone w judykaturze, zgodnie z którym w sprawie

o wpis hipoteki przymusowej nie występuje sprzeczność interesów

w rozumieniu art. 520 § 2 k.p.c., w związku z czym ma zastosowanie zasada, że każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie (tak, SN w postanowieniu z dnia 17 grudnia 2013 roku, II CSK 297/13, LEX nr 1413040).